

Temat: Motyw żydowski w literaturze i sztuce.

1. Przykłady utworów literackich:

- Maria Konopnicka „Mendel Gdański”: utwór to protest przeciw szerzącej się fali antysemityzmu. Asymilacja Żydów była jednym z podstawowych haseł pozytywistów. Jako argument za asymilacją Konopnicka podawała wspólne przeżycia patriotyczne: powstania i represje, których uczestnikami byli i Polacy i Żydzi. Za niechęć wobec środowiska żydowskiego autorka czyni nie tylko zadeklarowanych antysemitów, ale i przeciętnych, zwykłych ludzi (zegarmistrz, radca), którzy nie czynią nic złego, ale za Żydami nie przepadają...

2. Bolesław Prus „Lalka”: kwestia żydowska pojawia się z wątkiem związanym z postaciami Szlangbaumów. Henryk Szlangbaum jest narażony na antysemickie docinki kolegów w sklepie Wokulskiego. Stanisław Wokulski przyjaźni się z pracownikiem i występuje w jego obronie. W finale powieści Henryk Szlangbaum kupuje sklep Wokulskiego i staje na czele spółki – robi karierę, osiąga awans społeczny, co powoduje jeszcze większą niechęć wielu ludzi.

3. autobiografia Władysława Szpilmana „Pianista” i film o tym samym tytule w reżyserii Romana Polańskiego: ukazanie losów wybitnego polskiego pianisty i kompozytora pochodzenia żydowskiego, żyjącego w getcie warszawskim i dzielącego okrutny los i upokorzenie swojego narodu. Szpilmanowie pozbawieni środków do życia, stopniowo wyprzedają cały swój majątek – obrazy, srebro, meble i największy skarb artysty – fortepian. Okrucieństwo Niemców, głód i cierpienia ludności żydowskiej są w getcie codziennością. Szpilmanowi udaje się uciec przed wywózką do obozu zagłady i ukrywa się w ruinach Warszawy. Przetrwał wojnę dzięki pomocy niemieckiego kapitana.

4. obraz Aleksandra Gierymskiego „Święto Trąbek” z 1884 roku.

Obraz ukazuje jedno z najważniejszych żydowskich świąt Rosz-ha-Szana zwane potocznie „Świętem Trąbek” (hebrajski Nowy Rok), które rozpoczyna się dźwiękiem, wykonanych z baranich rogów, prostych instrumentów dętych (stąd potoczna nazwa święta). Innym obyczajem jest

wyprawa nad rzekę, do której uczestnicy wyrzucają z kieszeni okruchy. Ten symboliczny gest ma oznaczać oczyszczanie się z grzechów, aby wejść czystym w Nowy Rok. Malarz przedstawił Żydów pogrążonych w modlitewnej zadumie podczas rytuału oczyszczania się z grzechów.

5. obraz Aleksandra Gierymskiego „Żydówka z pomarańczami” („Pomarańczarka”) z ok. 1880 – 1881

Obraz jest przejmującym portretem żydowskiej handlarki. Artyście udało się zawrzeć w jej spojrzeniu smutek, rezygnację i zmęczenie. Soczyste cytrusy, kojarzące się ze słońcem, witalnością i energią stanowią kontrast dla szarości i nędzy życia handlującej nimi kobiety. Poza tym intensywna kolorystyka pomarańczy, skonstrastowana jest z chłodem zamglonej Warszawy, znajdującej się w tle i brunatnym strojem Żydówki. Dzieło jest jednym z najważniejszych judaików (przedmiotów dotyczących Żydów) w sztuce polskiej.

Opracowała: Małgorzata Grynienko i Ewa Karulska na podstawie artykułu Doroty Nosowskiej z miesięcznika „Cogito”, <https://culture.pl/pl/dzielo/aleksander-gierymski-swieto-trabek> , <https://culture.pl/pl/dzielo/aleksander-gierymski-zydowka-z-pomaranczami> , [Pianista \(film\) – Wikipedia, wolna encyklopedia](https://pl.wikipedia.org/wiki/Pianista_(film)) , [https://pl.wikipedia.org/wiki/Pianista_\(film\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Pianista_(film))

Reprodukcje obrazów pochodzą ze strony Culture.pl